GROENE KEUZES VOOR MORGEN

Verkiezingsprogramma 2027-2031

Water Natuurlijk
Drents Overijsselse Delta

Voorwoord

Water Natuurlijk is jouw groene stem in het waterschap! Wij zetten ons in voor schoon, gezond én voldoende water in ons deel van Drenthe en Overijssel: van de beken en heidevelden op de Drentse zandgronden tot de IJssel, de Vecht en het Zwarte Water en de laagveengebieden in de Kop van Overijssel. Water bepaalt of we in onze dorpen en steden fijn kunnen wonen, werken en recreëren, of oogsten slagen en of ons drinkwater schoon blijft.

Dat is minder vanzelfsprekend dan het lijkt. Ook in onze regio merken we de gevolgen van klimaatverandering. In droge zomers zakt het grondwater op de zandgronden weg en vallen beken droog. Na hevige buien staan straten en polders blank. Langs onze rivieren moeten dijken worden versterkt. En nog te veel van ons water is niet schoon genoeg voor planten, dieren en mensen. We lopen tegen de grenzen aan van de maakbaarheid van ons watersysteem.

Daarom maken wij heldere keuzes. Klimaat en biodiversiteit zijn voor ons leidend. Water en bodem bepalen hoe we onze ruimte inrichten, en niet andersom. We houden regenwater vast waar het valt, geven beken en natuur de ruimte en pakken vervuiling aan bij de bron. Waar het kan, werken we met de natuur. Techniek en innovaties zetten we in waar dat nodig is. Dat doen we samen met inwoners, boeren, natuurbeheerders en gemeenten: want wie in het gebied woont en werkt, weet wat er nodig is.

Water is van ons allemaal. Goed waterbeleid is daarom ook sociaal waterbeleid. De kosten verdelen we eerlijk: de vervuiler betaalt, wie profiteert draagt meer bij en wie het financieel moeilijk heeft, kan rekenen op kwijtschelding.

Als lijsttrekker ben ik trots op dit programma. Ik kijk ernaar uit om de komende vier jaar met onze fractie te werken aan een waterschap dat klaar is voor de toekomst, voor nu én voor de generaties na ons.

Met jouw stem kies je voor een groene toekomst.
Stem op 17 maart 2027 op Water Natuurlijk!

Met warme groet,

Esmée Pater
Lijsttrekker Water Natuurlijk Drents Overijsselse Delta

INHOUD

1. Inleiding 1

2. Water en bodem sturend – nu en voor toekomstige generaties 2

2.1. Nederland als waterland onder druk 2
2.2. Water en bodem leidend bij keuzes 2
2.3. Water en bodem sturend in de praktijk 2
2.4. Problemen niet doorschuiven 3
2.5. Onze keuzes 3

3. Natuur en biodiversiteit als basis voor een sterk watersysteem 5

3.1. Natuur als oplossing, niet als bijzaak 5
3.2. Werken met natuurlijke systemen 5
3.3. Onze keuzes 6

4. Waterkwaliteit op orde 8

4.1. Wat schoon is, moet schoon blijven 8
4.2. Samen verantwoordelijk 8
4.3. Onze keuzes 8

5. Voldoende water in droge perioden 11

5.1. Droogte is een structureel probleem 11
5.2. Water vasthouden en het systeem herstellen 11
5.3. Onze keuzes 11

6. Bijdragen aan een beter klimaat 14

6.1. Voorkomen is beter dan genezen 14
6.2. Onze keuzes 14

7. Bescherming tegen te veel water 16

7.1. Waterveiligheid in een veranderend klimaat 16
7.2. Leren van het verleden en voorbereid zijn op de toekomst 16
7.3. Onze keuzes 16

8. De vervuiler betaalt en wie profiteert draagt meer bij 18

8.1. Eerlijk en betaalbaar waterbeleid 18
8.2. Naar een eerlijker belastingstelsel 18
8.3. Onze keuzes 18

9. Waterbewustzijn en betrokkenheid in de samenleving 21
9.1. Water raakt iedereen 21
9.2. Waterbewustzijn als voorwaarde 21
9.3. Onze keuzes 22
10. Sterke democratie in het waterschap 24
10.1. Democratie die werkt voor inwoners 24
10.2. Heldere rol in het openbaar bestuur 24
10.3. Onze keuzes 24
11. Digitaal weerbare overheid 26
11.1. Digitale systemen zijn cruciaal voor waterbeheer 26
11.2. Betrouwbaarheid en weerbaarheid als basis 26
11.3. Onze keuzes 26
12. Contact en colofon 28

1. Inleiding

Dit basisprogramma voor de waterschapsverkiezingen is samengesteld door Water Natuurlijk, Pro, D66 en Volt. Vanuit onze ervaring, kennis en gezamenlijke inzet bouwen wij verder aan de keuzes die nu nodig zijn voor de toekomst van ons water.

Water raakt ons iedere dag. Soms is er te veel water, soms te weinig. Het water raakt vervuild of verzilt. Het waterpeil staat te hoog of juist te laag. Na hevige regenval staan straten blank, terwijl in droge perioden natuur en landbouw onder druk staan. Water is onze basis. We leven ervan, gebruiken het en genieten ervan.

Nederland waterland past bij wie we zijn en daar zijn we trots op. We genieten van schoon, natuurlijk zwemwater, van stromende rivieren en beken en van planten- en dierenleven, juist ook dichtbij huis. Dat willen we behouden en versterken.

Juist omdat water zo bepalend is voor ons land en ons dagelijks leven, maken wij daarin duidelijke keuzes. Klimaatverandering heeft grote gevolgen voor natuur, biodiversiteit en onze leefomgeving. Wij vinden dat de natuur centraal moet staan in het waterbeheer om zo de uitputting van de leefomgeving van mens en dier tegen te gaan. Biodiversiteit en klimaat zijn voor ons leidend.

Wij gaan pál staan voor waterveiligheid en voor schoon en voldoende water, nu en voor toekomstige generaties. Daarbij zetten we ons in voor het herstellen van natuurlijke systemen. Dat doen wij samen met inwoners, medeoverheden en partners in het veld, waarbij we oog hebben voor de kwetsbaarsten onder ons. Water bepaalt of dorpen en steden leefbaar blijven, oogsten slagen en ons drinkwater schoon is. Dat merk je in je eigen omgeving: in natte straten, droge tuinen en de kwaliteit van het water waar je in zwemt. Waterbeleid raakt daarmee direct aan gezondheid, leefomgeving en bestaanszekerheid. Goed waterbeleid is ook sociaal beleid.

Het beheergebied van ons waterschap is bijzonder gevarieerd. Het kent prachtige steden als Deventer, Zwolle, Kampen, Hoogeveen en Meppel. Het landschap beweegt tussen de grote rivieren en keringen van de IJssel-Vechtdelta, kwetsbare veenweiden, zandgronden en waardevolle natuurgebieden zoals het Dwingelderveld en de Weerribben-Wieden.

In dit programma staan de speerpunten waarmee wij ons de komende waterschapsperiode inzetten voor de toekomst van dit unieke gebied. De basis hiervoor is het landelijke verkiezings-programma van Water Natuurlijk, dat we specifiek hebben aangevuld met wat er lokaal in ons eigen waterschap nodig is.

Bij het realiseren van onze plannen werken we samen waar dat kan en maken we duidelijke keuzes waar dat nodig is. Want water is van ons allemaal en vraagt om gezamenlijke verantwoordelijkheid.

2. Water en bodem sturend - nu en voor toekomstige generaties

2.1. Nederland als waterland onder druk

Nederland is een kwetsbare delta van de Rijn, Maas en Schelde. Tegelijk staan we voor grote ruimtelijke opgaven in een tijd van ingrijpende veranderingen. Ons landschap is altijd door water bepaald. Door slim en innovatief waterbeheer is Nederland geschikt gemaakt om te wonen en te werken op steeds grotere schaal.

De grens van de maakbaarheid is bereikt. Klimaatverandering, verstedelijking, verdroging, vervuiling en de biodiversiteitscrisis zetten het systeem onder druk. Droogte, extreme hoosbuien, bodemdaling en zeespiegelstijging maken dat veilig wonen en werken niet langer vanzelfsprekend zijn in Nederland.

In ons beheergebied komt deze uitdaging direct samen in de stroomgebieden van de IJssel, de Vecht, het Zwarte Water en de Reest. Van de hoge zandgronden in Drenthe en Salland tot de kwetsbare veenweiden en polders van de IJssel-Vechtdelta reageert ons watersysteem uiterst gevoelig op zowel extreme droogte als hevige piekbuien.

2.2. Water en bodem leidend bij keuzes

Om goed te kunnen blijven wonen, werken en leven moeten we duurzame keuzes maken die opgaven voor natuur, economie, landschap, klimaat en samenleving met elkaar verbinden. Dit kan door goed te kijken hoe water en bodem van nature werken. De rol van bodem en water moet sturend zijn bij het maken van ruimtelijke plannen. We passen de inrichting van Nederland aan op het bodem- en watersysteem, en niet andersom.

2.3. Water en bodem sturend in de praktijk

We gaan anders om met ruimte, water en bodem in ons waterschapsgebied.

1. Veiligheid begint bij voldoende ruimte voor water vasthouden, bergen en afvoeren.
2. Voorkomen van onomkeerbare verstoring van het grondwatersysteem (kwaliteit en kwantiteit).
3. Anticiperen op droogteproblematiek en de zoetwaterbehoefte op lange termijn.
4. Voorkomen van afwenteling van problemen en vervuiling op gebieden stroomafwaarts.
5. Functietoekenning en inrichting worden mede beoordeeld vanuit het water- en bodemsysteem.
6. Bodemdaling, peilverlaging en gebruik mogen niet in strijd zijn met een duurzaam functionerend water- en bodemsysteem.
7. Beschermen en ontwikkelen van evacuatieroutes en voorzieningen.

Water en bodem zijn sturend in hoe we onze ruimte inrichten. Daarbij geven we natuur en de kwaliteit van het ecosysteem nadrukkelijk een leidende rol, zodat het watersysteem ook op de lange termijn gezond en veerkrachtig blijft.

2.4. Problemen niet doorschuiven

Als we blijven bouwen en ontwikkelen zonder rekening te houden met het watersysteem, schuiven we problemen door naar bewoners, grondeigenaren en toekomstige generaties. Juist mensen met minder middelen worden vaak het hardst geraakt door wateroverlast, hitte of een slechte leefomgeving. Daarom kiezen wij voor een waterbeleid dat veilig, rechtvaardig en toekomstbestendig is.

2.5. Onze keuzes

2.5.1. Gebiedsgerichte aanpak

Mensen weten zelf wat belangrijk is in hun regio. Gemeenten, provincies, waterschappen en natuur- en landbouworganisaties werken samen aan integrale gebiedsplannen, waarin vraagstukken zoals woningbouw, natuurherstel en de toekomst van de landbouw samenkomen. Het Rijk is hierbij kaderstellend en ondersteunend. Met veel gebiedsspecifieke plannen is al een start gemaakt. De uitvoering moet nu centraal staan.

De samenwerking binnen het NOVEX-gebied Zwolle is zo'n voorbeeld. Samen met onze partners zorgen we voor een klimaatbestendige, groene en gezonde leefomgeving met 'water en bodem sturend' als basis.

2.5.2. Belonen van maatschappelijke diensten

Maatschappelijke diensten verdienen een beloning. Als grondeigenaren een passende vergoeding ontvangen voor maatschappelijke diensten, wordt het behoud van gezonde natuur-, voedsel- en watersystemen toekomstbestendig. Voor agrariërs kan dit bovendien bijdragen aan een goed en duurzaam verdienmodel. Rond steden en dorpen liggen kansen voor landbouw die voedselproductie combineert met natuur(beheer), recreatie, waterberging en duurzame energie. Grondeigenaren en andere landschapsbeheerders moeten eerlijk worden beloond voor de diensten die zij leveren, zoals waterberging en natuur- en landschapsbeheer. We sluiten daarom in gebieden met grote water-, natuur- en klimaatopgaven langjarige overeenkomsten met grondeigenaren voor maatschappelijke diensten zoals water vasthouden, bufferzones, bodemverbetering en natuur- en landschapsbeheer. Zo bieden we hen zekerheid én maken we het watersysteem robuuster.

2.5.3. Generatie- en watertoets

Buitendijks bouwen en bouwen op lage plekken is niet toekomstgericht en vergroot de risico's voor toekomstige bewoners. Het kan leiden tot hoge kosten voor waterschade en situaties waarin woningen niet meer verzekerbaar zijn. Daarom moeten woningplatforms en projectontwikkelaars klimaatrisico's inzichtelijk maken, zodat mensen beter geïnformeerd zijn over waterveiligheid, klimaatverandering en de gevolgen van bouwen op kwetsbare plekken. We zetten in op het toepassen van een generatietoets bij de totstandkoming van beleid en grote keuzes. Niet als doel op zich, maar als middel om het juiste gesprek te voeren over keuzes die impact hebben op toekomstige generaties. Ook omarmen we de plannen voor de aanstelling van een landelijke Ombudsman voor de Toekomstige Generatie.

2.5.4. Faciliterend grondbeleid

Grond is een belangrijke randvoorwaarde om plannen te realiseren. Wij kiezen voor faciliterend grondbeleid.

Waterschappen verwerven grond om wateropgaven te realiseren, zoals waterveiligheid, waterkwaliteit en natuurversterking.

Waterschappen spannen zich tot het uiterste in om samen met bewoners, bedrijven en grondeigenaren tot oplossingen te komen als grondverwerving daarvoor noodzakelijk is. Waterschappen moeten zich daar niet bij laten beperken in het verwerven van grond die nodig is voor hun opgaven. Verpachte gronden moeten actief bijdragen aan deze doelen.

2.5.5. Inzicht in risico's op funderingsschade

Funderingsschade is een groeiend risico in delen van Nederland en hangt samen met bodemgesteldheid en veranderingen in het watersysteem. Toekomstige en huidige bewoners moeten weten waar zij aan toe zijn.

Daarom vinden wij dat overheden, bouwers, makelaars, woningplatforms, hypotheekverstrekkers en verzekeraars inzicht moeten geven in de risico's op funderingsschade. Goede informatie maakt bewuste keuzes mogelijk over wonen en investeren.

2.5.6. Biodiversiteit als uitgangspunt

Gezonde ecosystemen maken Nederland weerbaarder in het omgaan met klimaatverandering. Bloemrijke dijken zijn steviger dijken, natuurvriendelijke oevers helpen bij het tegengaan van invasieve exoten en kruidenrijke graslanden versterken de biodiversiteit en bodemkwaliteit. Daarom moet biodiversiteit een leidend uitgangspunt zijn bij ruimtelijke keuzes van het waterschap.

2.5.7. Het waterschap als waterautoriteit

Waterschappen beschikken over unieke kennis van water, bodem en regionale watersystemen. Deze expertise moet een sterkere rol krijgen in ruimtelijke besluitvorming. Het waterschap positioneert zich als autoriteit met gezag bij het gebiedsgericht werken aan water en bodem met oog voor de lange termijn. Het waterschap wordt daarom vroegtijdig en volwaardig betrokken bij plannen van gemeenten, provincies en het Rijk: niet achteraf als adviseur, maar vanaf het begin als partner.

3. Natuur en biodiversiteit als basis voor een sterk watersysteem

3.1. Natuur als oplossing, niet als bijzaak

Een gezond watersysteem kan niet zonder een gezonde natuur. Biodiversiteit, waterkwaliteit en waterveiligheid hangen direct met elkaar samen. Verdwijnt natuur, dan verliest het watersysteem zijn veerkracht.

Wij behandelen natuur niet als sluitpost, maar als onderdeel van de oplossing. Natuur houdt water vast, zuivert het en vangt extremen op. Investeren in natuur levert vaak meer op, kost op de lange termijn minder en versterkt tegelijk waterkwaliteit, biodiversiteit en landschap. Zo is gevarieerde, goed functionerende natuur belangrijk voor de voedselvoorziening, volksgezondheid en een aantrekkelijke leefomgeving.

3.2. Werken met natuurlijke systemen

Wij maken natuurlijke processen leidend in het watersysteem. Dat betekent dat we water en bodem meer ruimte geven en het gebruik daarop aanpassen. Nederland verandert. Het vraagt om keuzes in waterbeheer en natuurontwikkeling die passen bij het gebied en de lange termijn. Langs onze rivieren, zoals de IJssel, de Vecht en de Reest en onze beken kiezen we daarom waar mogelijk voor natuurlijke oplossingen. Ruimte voor de rivier, herstel van beekdalen, natuurlijke oevers en natte natuur. Investeringen in waterveiligheid en klimaatadaptatie dragen zo tegelijk bij aan biodiversiteit en landschapskwaliteit.

We laten ons nadrukkelijk inspireren door toekomst visies zoals NL2120, waarin verschillende (publiek-private) partijen samenwerken aan een klimaatbestendige en natuurlijke inrichting van Nederland door te werken met op de natuur gebaseerde oplossingen.

3.3. Onze keuzes

3.3.1. Natuur als fundament van waterbeheer

We versterken natuur als basis van het watersysteem. We leggen natuurvriendelijke oevers aan en herstellen ze, ontwikkelen wetlands en overgangsgebieden en beheren watergangen en dijken ecologisch. Daarmee vergroten we de veerkracht van het watersysteem en verbeteren we de waterkwaliteit en biodiversiteit.

3.3.2. Ruimte voor water en natuur

We geven water en natuur meer ruimte, juist op plekken waar dat het meeste effect heeft. We richten bufferzones in rond kwetsbare natuurgebieden, combineren waterberging met natuur-ontwikkeling en verbinden natuurgebieden beter met elkaar.

3.3.3. Erkenning positie van natuur

We onderschrijven dat natuur een eigen, intrinsieke waarde heeft, los van het nut voor de mens. We zorgen ervoor dat de belangen van natuur structureel worden meegewogen in beleid, besluit-vorming en handhaving.

3.3.4. Natuur meenemen in beheer en inrichting

We maken natuurinclusief werken de norm bij inrichting en beheer van het watersysteem. Ook in de stad. Natuurvriendelijk beheer is voor ons de norm: bij onderhoud van dijken en watergangen is de landelijke gedragscode voor beheer en onderhoud de standaard. We houden vast aan het niet bemesten en verschralen van dijken, omdat dit goed is voor de biodiversiteit en dijkveiligheid. We combineren waterbeheer, biodiversiteit en landschap en kiezen voor oplossingen die meer-dere doelen tegelijk dienen. Waar het kan proberen we technische oplossingen te vermijden.

3.3.5. Aanpak van vervuiling en exoten

We verminderen de druk op de natuur door vervuiling en verstoring actief aan te pakken. We bestrijden invasieve exoten, zoals de Japanse duizendknoop en de Amerikaanse rivierkreeft, die de waterkwaliteit en biodiversiteit onder druk zetten. Waar mogelijk doen we dat nadrukkelijk samen met onze gebiedspartners, zoals bijvoorbeeld in de Weerribben-Wieden. Daarnaast pakken we vervuiling aan bij de bron en herstellen we de ecologische balans in water.

3.3.6. Samenwerken met agrarische bedrijven en grondeigenaren

We werken samen met grondeigenaren aan een watersysteem in balans. We ondersteunen natuurinclusief en extensiever gebruik van land, bijvoorbeeld via agrarisch natuurbeheer, en belonen bijdragen aan waterkwaliteit en biodiversiteit. Tegelijk maken we duidelijke afspraken over wat nodig is om het watersysteem toekomstbestendig te maken.

3.3.7. Oplossingen die met de natuur werken

We kiezen waar mogelijk voor oplossingen die met de natuur werken, zoals natuurlijke waterberging, herstel van de sponswerking van bodem en landschap en inzet van vegetatie, bijvoorbeeld op dijken en langs watergangen. Deze oplossingen zijn robuust, werken op lange termijn beter en versterken natuur en landschap.

We ondersteunen het plan 'Maak de Westerborkerstroom weer schoon' van het burgerinitiatief Borkerhout. De bedoeling is dat deze Drentse beek weer gaat meanderen, de lokale biodiversiteit een krachtige impuls krijgt en door verbetering van de waterkwaliteit geschikt wordt als zwemwater.

4. Waterkwaliteit op orde

4.1. Wat schoon is, moet schoon blijven

Wat schoon is, moet schoon blijven. In Nederland is de waterkwaliteit op veel plekken nog onvoldoende. Dat moet beter. De belangrijkste oorzaken zijn een teveel aan voedingsstoffen en bestrijdingsmiddelen, zeer zorgwekkende stoffen, medicijn- en drugsresten en microplastics. Dat hoort niet thuis in ons water.

Een goede waterkwaliteit is een voorwaarde voor een gezonde leefomgeving, onze gezondheid en de natuur. In alle wateren in Nederland moet water schoon, gezond en levend zijn. Nederland is een waterland. We genieten van onze natuurlijke wateren en willen meer schone zwemplekken. De opgave is urgent: het niet halen van de waterkwaliteitsdoelen heeft ook directe gevolgen voor wat er nog mogelijk is, van vergunningverlening tot woningbouw en economische bedrijvigheid. Daarom gaan we vervuiling actief tegen.

Water is een eerste levensbehoefte. Wat er niet in geloosd wordt, hoeft er ook niet met dure technieken uitgehaald te worden. Daarom kiezen wij voor bronaanpak. Gezondheid en gezond water staan bij ons op één.

4.2. Samen verantwoordelijk

Iedereen draagt verantwoordelijkheid voor schoon water: overheden, (agrarische) ondernemers en inwoners. Wij zetten in op samenwerking tussen sectoren om het water schoner te maken. Tegelijk stellen we duidelijke grenzen aan vervuiling.

4.3. Onze keuzes

4.3.1. Ambitie en uitvoering

We halen de Europese doelen voor schoon water. Dat doen we omdat schoon water essentieel is voor gezondheid en natuur, en in het bijzonder voor het herstel van onze kwetsbare Natura 2000-gebieden. De energie gaat naar het uitvoeren van maatregelen die het water daadwerkelijk schoner maken, niet naar het ter discussie stellen van normen of haalbaarheid. Als doelen niet in 2027 gehaald kunnen worden, zetten we erop in deze in de volgende KRW-periode zo snel mogelijk te realiseren. Verlagen van de KRW-doelen is wat ons betreft niet aan de orde.

4.3.2. Bronaanpak voorop

Vervuiling pakken we bij de bron aan. Wat niet in het water komt, hoeft er ook niet uitgehaald te worden. Zuiveringen van waterschappen zijn geen wasmachines voor de samenleving, maar het laatste vangnet. Iedereen heeft de plicht om vervuiling zoveel mogelijk zelf te voorkomen.

We werken samen waar dat kan en handhaven waar dat nodig is. We zetten in op een stevige aanpak van watervervuiling. Het telen van gewassen, zoals voor de bollenteelt, mag niet ten koste gaan van schoon water. Wij willen daarom strengere regels voor het gebruik van pesticiden, een kritische vergunningverlening voor drainage en waterafvoer, en waar nodig beperkingen voor teelten die de waterkwaliteit en natuur aantoonbaar schaden.

4.3.3. Sterker toezicht en duidelijke verantwoordelijkheden

Vergunningverlening, toezicht en handhaving worden versterkt. We zetten in op het beleggen van taken rond indirecte lozingen bij waterschappen. Zolang dat nog niet landelijk is geregeld, benutten we de rol van waterschappen maximaal via advisering over gemeentelijke regels en vergunningen, datagedreven signalering en samenwerking met gemeenten, provincies en omgevingsdiensten. We spreken partners aan op hun bijdrage aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid.

In het landelijk gebied kiezen we nadrukkelijk voor aansluiting op het gemeentelijk riool. IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater) zijn alleen acceptabel als een rioolaansluiting echt niet mogelijk is.

4.3.4. Minder overstorten en beter omgaan met regenwater

Riooloverstorten moeten worden beperkt en nieuwe overstorten moeten worden voorkomen. Dat leidt tot betere waterkwaliteit en minder wateroverlast. Dat kan alleen door meer af te koppelen. Regenwater hoort in de bodem en niet in het riool. Dit verlaagt ook de belasting van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Hier ligt primair een taak bij de gemeenten.

4.3.5. Duidelijke kaders en uitvoering vanuit het Rijk

Het Rijk moet duidelijke kaders stellen en stappen zetten in beleid rond mest, pesticiden en zeer zorgwekkende stoffen. Alleen zo kan de belasting van nutriënten en schadelijke stoffen op grond- en oppervlaktewater omlaag.

Wij zijn voor de uitvoering van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater, met strengere lozingseisen en aanvullende zuivering van medicijnresten en microplastics. Wij pleiten via de Unie van Waterschappen, bij het Rijk en de Europese Unie ervoor dat de bewijslast meer komt te liggen bij producent en vervuiler.

4.3.6. Aanpak van schadelijke stoffen

Bij toelating en herbeoordeling van bestrijdingsmiddelen moet het effect op de doelen van de Kaderrichtlijn Water leidend zijn. Ook het effect van verschillende middelen samen moet worden meegenomen. Daarbij moet niet alleen naar kilo's worden gekeken, maar juist naar de toxiciteit van de combinatie van stoffen.

Voor toepassing in gebieden en gebruiksvoorschriften moeten overheden, waaronder waterschappen, meer gebruik maken van instrumenten uit de Omgevingswet. Met strenger toezicht en handhaving moeten deze regels daadwerkelijk worden gecontroleerd.Ook het gebruik van giftige stoffen door particulieren moet worden teruggedrongen.

4.3.7. Medicijnresten en lozingen terugdringen

We steunen initiatieven zoals De Groene Huisarts, Verspildepillen.nl en regionale netwerken rond medicijnresten. Tegelijk zetten we in op het herzien van bestaande lozingsvergunningen en gaan we meer werken met het in tijd limiteren van vergunningen. Vervuilende lozingen moeten beter in beeld worden gebracht en waar nodig worden gestopt.

Dat vraagt om beter en fijnmaziger meten en monitoren, zodat bronnen gericht kunnen worden aangepakt. Ook ondersteunen wij de inzet van de EU om de farmaceutische industrie mee te laten betalen aan verdere zuivering.

4.3.8. PFAS en zeer zorgwekkende stoffen

Voor PFAS staan wij achter een totaalverbod. Deze stoffen horen niet thuis in ons milieu. Ze breken nauwelijks af en hopen zich op in het lichaam. Daarom pleiten wij voor vergaande inzet op product- en lozingsverboden. Ook de andere zeer zorgwekkende stoffen willen we niet in ons watersysteem. We pleiten voor strenge controle op de minimalisatieplicht.

Bij het zoeken naar alternatieven moet goed worden gekeken naar de effecten op het milieu. Een schadelijke stof mag niet worden vervangen door een ander schadelijk alternatief.

4.3.9. Investeren in zuivering en samenwerking

Stedelijk afvalwater moet verder worden gezuiverd van nutriënten, medicijnresten en micro-plastics. Daarom is een extra zuiveringsstap nodig op rioolwaterzuiveringsinstallaties. Dit vraagt om grote investeringen in een markt met beperkte capaciteit.

We zetten daarom in op goede afstemming en solidariteit binnen de Unie van Waterschappen en op een stevige lobby richting het Rijk om deze opgave mogelijk te maken.

4.3.10. Bewust omgaan met water

We stimuleren iedereen om zuinig te zijn met water, het schoon te houden en zo veel mogelijk te hergebruiken. Bewustwording over watergebruik, medicijnresten en afval is daarbij belangrijk.

Inwoners kunnen zelf bijdragen, bijvoorbeeld door regenwater af te koppelen en op te vangen. Ook ondersteunen we bewoners die meedoen aan het meten van waterkwaliteit en maken we meer gebruik van kennis en signalen uit de samenleving.

5. Voldoende water in droge perioden

5.1. Droogte is een structureel probleem

Droogte kan een sluipmoordenaar zijn. Daarom pakken we dit actief aan. We kennen het allemaal: wekenlange regen met wateroverlast, gevolgd door droge perioden waarin watertekorten ontstaan. Dat is geen toeval.

Wateroverlast en droogte gaan hand in hand. We voeren water te snel af, waardoor het geen kans krijgt om in de bodem te infiltreren. Door klimaatverandering komen deze extremen steeds vaker voor. Droogte, hitte en hevige buien wisselen elkaar af. Mens, plant en dier komen daardoor in de problemen.

We houden water anders vast: niet zo snel mogelijk afvoeren, maar juist bewaren in de omgeving waar het valt. Dat zie je terug in je eigen omgeving: minder snelle afvoer en meer water dat in de bodem blijft.

5.2. Water vasthouden en het systeem herstellen

Om droogte tegen te gaan, herstellen we het natuurlijke watersysteem en houden we water beter vast. Dat vraagt andere keuzes in hoe we omgaan met water, bodem en ruimtegebruik.

5.3. Onze keuzes

5.3.1. Herstel van natuurlijke watersystemen

We herstellen natuurlijke watersystemen, zodat water langer wordt vastgehouden. We verhogen waar mogelijk de grondwaterstanden en we inspireren grondeigenaren om het watervasthoudend vermogen van de grond te versterken. We stimuleren dat het gebruik van de grond beter aansluit bij het waterpeil. Functie volgt peil.

5.3.2. Natuur als buffer

We kiezen voor een robuust en veerkrachtig watersysteem, waarin natuur en een gezonde bodem een belangrijke rol spelen. Wetlands, overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden en herstel van veenweidegebieden helpen water vast te houden in tijden van schaarste. Zo versterken we het bufferend vermogen van de natuur.

5.3.3. Een levende bodem als basis

Een levende bodem vormt de basis voor schoon water, biodiversiteit en klimaatadaptatie. We ondersteunen grondeigenaren met kennis en informatie over duurzaam landgebruik, verbetering van de bodemkwaliteit en vergroting van de sponswerking. Daarmee versterken we samen het watersysteem en bouwen we aan een weerbaar landschap. Ook in stedelijk gebied moet de sponswerking en kwaliteit van de bodem verbeterd worden.

5.3.4. Meer ruimte voor waterberging

We creëren meer ruimte om water te bergen. Waterschappen voeren waar nodig actief grondbeleid in het landelijk gebied. In stedelijk gebied maken we waterberging onderdeel van integrale planvorming. Nieuwe ontwikkelingen richten we zo in dat water beter kan infiltreren.

5.3.5. IJsselmeer als zoetwaterbuffer

Het IJsselmeer blijft essentieel als zoetwaterbuffer voor Nederland boven de rivieren. We benutten deze capaciteit optimaal, binnen de randvoorwaarden van de natuur.

Daarvoor zijn ingrepen nodig in het hoofdwatersysteem, zoals het tegengaan van indringing van zout water bij sluizen en het sturen van rivierwater. Een beperkte peilverhoging in natte perioden helpt om tekorten in droge perioden op te vangen.

De grenzen van de bufferfunctie van het IJsselmeer komen echter in zicht. Daarom ondersteunen we de plannen voor de aanleg van een randmeer langs de grens met de Noordoostpolder om de zoetwatervoorraad te vergroten, bodemdaling tegen te gaan en kansen te bieden voor natuur, landbouw en recreatie.

5.3.6. Eerlijke verdeling van water

We maken werk van het actualiseren en registreren van onttrekkingsvergunningen, zetten in op een betere handhaving hiervan en bij waterschaarste maken we duidelijke keuzes.

Wij staan achter de huidige verdringingsreeks voor waterverdeling in tijden van schaarste. Deze volgorde stelt de stabiliteit van waterkeringen terecht als hoogste prioriteit, gevolgd door het voorkomen van onomkeerbare schade aan bodem en funderingen (klink en zetting), natuur, drinkwatervoorziening en energievoorziening. Wij vinden dat de toepassing van de verdringingsreeks scherper gecontroleerd moet worden.

Kapitaalintensieve teelten of industriële belangen mogen in de praktijk geen voorrang krijgen boven publieke en maatschappelijke belangen.

Wij geven natuur, drinkwater en voedselvoorziening voorrang boven andere belangen.

5.3.7. Waterbesparing en gebruik

Waterbesparing staat voorop. Zuiniger gebruik van grondwater is noodzakelijk, zeker in gebieden waar de grondwaterstand onder druk staat. Wij staan achter de invoering van een vergunningplicht voor kleinere grondwateronttrekkingen per 2027 zodat waterschappen meer grip krijgen op grondwaterstanden.

Bij risico's voor funderingen en drinkwatervoorziening zijn we tegen nieuwe grondwateronttrekkingen en beoordelen we bestaande vergunningen kritisch.

Door innovatie te koppelen aan bredere investeringen maken we zuiniger watergebruik mogelijk.

5.3.8. Zoetwaterstrategieën als leidraad

Nationale en regionale zoetwaterstrategieën worden leidend bij ruimtelijke keuzes. Functies moeten passen bij de water- en bodemcondities van een gebied, niet andersom.

We maken duidelijk welk perspectief gebieden krijgen, zodat bewoners, boeren en bedrijven weten waar ze aan toe zijn. Daarbij hoort een helder tijdspad, zodat maatregelen onderdeel worden van een toekomstgerichte aanpak.

6. Bijdragen aan een beter klimaat

6.1. Voorkomen is beter dan genezen

Voorkomen is beter dan genezen. Dat geldt ook voor klimaatverandering en schaarste aan grondstoffen. Waterschappen verminderen uitstoot, gaan slimmer om met materialen, hergebruiken grondstoffen en wekken energie op.

Duurzaam en circulair werken maken we de norm, in de dagelijkse praktijk én bij de bouw en het beheer van zuiveringen en watersystemen. Ook gezuiverd afvalwater zetten we vaker opnieuw in.

De natuur en het landschap spelen daarbij een belangrijke rol. Door in te zetten op veenherstel en koolstofopslag in veenweidegebieden versterken we de waterkwaliteit, de biodiversiteit en het landschap.

Dat betekent dat waterschappen water beheren én actief bijdragen aan oplossingen voor het klimaat. Daarmee versterken we ook natuur en biodiversiteit.

6.2. Onze keuzes

6.2.1. Naar een klimaatpositief en circulair waterschap

We kiezen voor een klimaatpositief en circulair waterschap. Dat vraagt om ambitie: in 2030 klimaatneutraal en in 2050 volledig circulair, met als tussenstap 50% circulariteit in 2030.

We verminderen onze uitstoot, wekken energie op, hergebruiken grondstoffen en versterken de rol van natuur. Zo bouwen we aan een robuust en klimaatbestendig watersysteem dat ook op de lange termijn veerkrachtig blijft. Bij ontwerp, inkoop en uitvoering werken we met circulaire principes, waarbij levenscyclusanalyses en de R-ladder (een handvat om circulariteit van een organisatie te meten) richting geven aan onze keuzes.

6.2.2. Zelfvoorzienend in energie en grondstoffen

We werken toe naar waterschappen die zoveel mogelijk zelfvoorzienend zijn. Door energie op te wekken en grondstoffen terug te winnen, verminderen we afhankelijkheid en helpen we knelpunten zoals netcongestie en grondstoffenschaarste oplossen.

6.2.3. Zuiveringen als energie- en grondstoffenfabrieken

We investeren in zuiveringen die water schoonmaken en tegelijk energie en grondstoffen produceren. Zo ontwikkelen zuiveringen zich van een negatieve naar een positieve factor voor het klimaat. We stimuleren mede-overheden en marktpartijen om meer circulaire producten van het waterschap af te nemen.

6.2.4. Het waterschap als duurzame opdrachtgever

Als opdrachtgever nemen we verantwoordelijkheid. Samen met aannemers en uitvoerders richten we aanleg en beheer van dijken, zuiveringen en gemalen in volgens circulaire en klimaatpositieve principes. Zo maken we duurzame keuzes de standaard.

6.2.5. Land- en watergebruik als onderdeel van de oplossing

We richten land- en watergebruik zo in dat het bijdraagt aan klimaatdoelen. Dat betekent onder andere extensiever beheer van het landschap en het tegengaan van bodemdaling door bemaling en veenafbraak. Daarmee versterken we het watersysteem en beperken we de uitstoot van broeikasgassen.

6.2.6. Vooroplopen in monitoring en innovatie

We lopen voorop in het meten en beperken van klimaatimpact. Daarvoor investeren we in innovatie en werken we samen met overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen.

6.2.7. Bescherming veenweidegebieden en beekdalen

Een te lage grondwaterstand in onze veenweiden en beekdalen leidt tot veenoxidatie: het veen breekt af, de bodem daalt en er komen grote hoeveelheden broeikasgassen vrij. We kiezen bewust voor peilverhoging en vernatting om bodemdaling te stoppen, broeikasgasuitstoot tegen te gaan en het versterken van de sponswerking van de bodem. We verbieden nieuwe structurele onderbemaling.

6.2.8. Gaswinning

We verzetten ons tegen verdere uitbreiding van gaswinning (zoals rond Eesveen, Wapse en Vledder), omdat dit kan leiden tot onherstelbare schade aan het watersysteem en extra problemen door bodemdaling.

6.2.9. Energie uit water

We benutten de energie die in water zit, zoals thermische energie uit afvalwater en oppervlaktewater. Daarmee dragen we bij aan de energietransitie en gebruiken we bestaande bronnen beter.

6.2.10. Duurzaam inkopen en bouwen

We sturen actief op duurzaamheid bij aanbestedingen, onder andere met de milieukostenindicator en CO_2-beprijzing. Dat zie je terug in hoe we bouwen, hoe we energie opwekken en hoe we omgaan met grondstoffen.

6.2.11. Aanpak van methaan- en lachgasemissies

We investeren in het terugdringen van methaan- en lachgasemissies. Door deze uitstoot structureel te verminderen, pakken we twee van de meest schadelijke broeikasgassen aan.

7. Bescherming tegen te veel water

7.1. Waterveiligheid in een veranderend klimaat

Al ruim 900 jaar beschermen waterschappen ons tegen hoog water. Die taak wordt door klimaatverandering alleen maar urgenter.
Tegelijk bereiken we de grenzen van wat technisch en financieel mogelijk is. Zeespiegelstijging, veranderende rivierafvoer, verstedelijking en bodemdaling maken dat waterveiligheid op de lange termijn niet overal meer gegarandeerd is. Daarom gaan we het gesprek aan met de samenleving over risico's en keuzes.

Waterveiligheid gaat niet alleen over droge voeten, maar ook over verzilting, droogte en de beschikbaarheid van schoon drinkwater. Het raakt daarnaast aan de bescherming van vitale voorzieningen, zoals drinkwaterbronnen, sluizen en andere cruciale infrastructuur.

7.2. Leren van het verleden en voorbereid zijn op de toekomst

Naast de watersnoodrampen uit een verder verleden hebben veel mensen ook eigen ervaringen met wateroverlast en overstromingen. Dertig jaar geleden leidde hoogwater in de grote rivieren tot massale evacuaties. Ook in ons werkgebied, met name Deventer en Kampen, leidde het hoge water tot grote problemen en dreigende evacuaties. Dat leidde tot het programma 'Ruimte voor de Rivier', waarin waterveiligheid werd gecombineerd met ruimtelijke kwaliteit.

Ook recent zien we hoe groot de impact kan zijn. Overstromingen in Limburg en wateroverlast in steden zoals Enschede laten zien hoe kwetsbaar we zijn bij extreme neerslag en piekbelasting van het watersysteem. De schade en onzekerheid die daarbij ontstaan, raken mensen direct en diep.
Door klimaatverandering nemen dit soort extreme situaties toe. We kijken daarom anders naar waterveiligheid: we voorkomen waar dat kan en bereiden ons voor op wat er kan gebeuren.

7.3. Onze keuzes

7.3.1. Eerlijk gesprek over risico's

We betrekken de samenleving actief bij de dilemma's van leven in een kwetsbare delta, bijvoorbeeld via gebiedsdialogen en klimaatateliers. Dat betekent dat we ook eerlijk zijn over risico's die niet volledig uit te sluiten zijn.

7.3.2. Meer ruimte voor water in steden en dorpen

We stellen strengere eisen aan hoe steden en dorpen water opvangen. Wateroverlast en overstromingen zijn niet volledig te voorkomen, zeker niet in laaggelegen delen van Nederland.

Daarom kiezen we ook voor praktische oplossingen die dicht bij huis verschil maken, zoals groene daken, waterbestendige woningen, waterdoorlatende tuinen en waterpleinen. Samenwerking tussen overheden, bedrijven en inwoners is hierbij essentieel.

7.3.3. Woningbouw als kans voor slimme wateroplossingen

De nationale en lokale woningbouwopgave zien we als kans om waterveiligheid en klimaat-adaptatie structureel mee te nemen in de inrichting van steden en nieuwe wijken. We staan voor waterinclusieve woningbouw.

7.3.4. Voorbereid zijn op extreme situaties

We zorgen dat de samenleving beter voorbereid is op wateroverlast en overstromingen. Veel menselijk leed en materiële schade kunnen worden voorkomen door tijdig en integraal te handelen. Mensen moeten tijdelijk een veilig heenkomen kunnen vinden en belangrijke infrastructuur blijft bereikbaar. Cruciale voorzieningen zoals zorg, hulpdiensten, energie en digitale systemen moeten ook tijdens extreme situaties blijven functioneren. Daarom organiseren we meer integrale crisisoefeningen en verbeteren we de voorbereiding.

7.3.5. Bouwen met de natuur als uitgangspunt

We kiezen voor oplossingen die werken met de natuur. Waar het kan proberen we technische oplossingen te vermijden. Alleen als dat niet mogelijk is, kiezen we voor technische ingrepen.

We kijken anders naar waterveiligheidsprojecten: niet sober, maar slim en doelmatig. Een betonnen damwand lijkt goedkoper, maar is dat niet als je de impact op beheer, landschap en natuur meeneemt. Natuur en waterveiligheid versterken elkaar. We willen dat de dijken langs de IJssel, de Vecht en het Zwarte Water niet alleen veilig zijn, maar ook uitgroeien tot bloemrijke linten voor bijen, vlinders en andere insecten. Bij dijkversterkingen en het beheer kiezen we daarom voor vegetatie op dijken die erosie tegengaat en biodiversiteit vergroot.

7.3.6. Actief grondbeleid

Voor waterberging, dijkversterking en natuurontwikkeling is ruimte nodig. Daarom voert het waterschap een actief grondbeleid met een gerichte inzet van de grondbank.

7.3.7. Duidelijke verantwoordelijkheden

We maken verantwoordelijkheden tussen gemeenten, waterschappen en het Rijk duidelijker, vooral bij het beheer en onderhoud van kunstwerken zoals sluizen en gemalen.

8. De vervuiler betaalt en wie profiteert draagt meer bij

8.1. Eerlijk en betaalbaar waterbeleid

Een veilig en toekomstgericht waterbeleid is ook sociaal rechtvaardig. Wateroverlast, hitte en slechte waterkwaliteit treffen vaak juist de meest kwetsbare wijken en gebieden. Daarom houden waterschappen bij investeringen in klimaatadaptatie nadrukkelijk rekening met deze plekken. Dat vraagt om solidariteit tussen mensen en gebieden, nu en in de toekomst.

De kosten van waterbeheer stijgen de komende jaren sterk. Klimaatverandering, bodemdaling, vervuiling en natuurherstel vragen grote investeringen. Het is belangrijk dat deze lasten eerlijk worden verdeeld en dat water betaalbaar blijft voor iedereen.

8.2. Naar een eerlijker belastingstelsel

In 2025 heeft het waterschap besloten om inwoners extra waterschapsbelasting te laten betalen en grote grondeigenaren een korting te geven. Deze onterechte kortingen draaien we terug.

Daarnaast kan het huidige belastingstelsel eerlijker. Huishoudens en kleine gebruikers dragen in veel gevallen relatief veel bij, terwijl grote vervuilers en intensieve watergebruikers niet altijd in verhouding betalen. Bovendien prikkelt het systeem nog onvoldoende tot duurzaam gedrag.

Daarom koppelen we vervuiling, gebruik en profijt directer aan wat mensen en bedrijven betalen.

8.3. Onze keuzes

8.3.1. De vervuiler betaalt

Wie schadelijke stoffen in het water brengt, betaalt meer voor de schade die dat veroorzaakt. Dat geldt voor stoffen zoals PFAS, stikstof, pesticiden en andere microverontreinigingen.

We maken de vervuilingsheffing eerlijker en scherper:

- bedrijven met hogere en schadelijkere lozingen betalen meer
- voor moeilijk afbreekbare stoffen gelden extra heffingen
- waar nodig stellen we strengere eisen aan lozingen

8.3.2. De gebruiker betaalt naar gebruik en impact

Wie structureel veel water gebruikt, betaalt naar gebruik én naar de impact op het watersysteem. Dit sluit aan bij de keuzes die we maken in het verdelen van water in tijden van schaarste.

We voeren een tariefstructuur in waarin:

- klein gebruik betaalbaar blijft
- grootverbruik zwaarder wordt belast
- ruimte blijft voor maatwerk bij vitale processen

8.3.3. Eerlijke kosten voor vergunningen

Een aanvraag voor een vergunning bij het waterschap is nu gratis. Hierdoor draaien alle belastingbetalers op voor de kosten van specifieke aanvragers. We voeren een eerlijk systeem van leges in, waarbij we beginnen met het heffen van kosten op complexe vergunningen.

8.3.4. Bijdragen aan schoon water loont

Wie bijdraagt aan schoon water en een gezond watersysteem, wordt beloond.

Dat geldt bijvoorbeeld voor:

- hergebruik van water
- infiltratie en water vasthouden
- natuurvriendelijk beheer

We belonen deze maatregelen met korting, beloningen of gerichte ondersteuning.

8.3.5. Betaalbaarheid en kwijtschelding

Waterschapsbelasting moet betaalbaar zijn voor iedereen. Wie het financieel moeilijk heeft, moet kunnen rekenen op kwijtschelding. We streven naar waterschappen als geldzorgen-bewuste organisaties in navolging van het daarvoor ontwikkelde nationale keurmerk keurmerkgbo.nl.

Wij kiezen voor één duidelijke landelijke norm: een kwijtscheldingsdrempel van 130% van de bijstandsnorm.

We maken de uitvoering eenvoudiger:

- automatische aansluiting op gemeentelijke kwijtschelding
- geen dubbele formulieren
- geen extra drempels

Zo komt kwijtschelding terecht bij de mensen die er recht op hebben.

8.3.6. Eerlijkere verdeling tussen huishoudens en bedrijven

Door stijgende WOZ-waarden betalen huishoudens een steeds groter deel van de waterschaps-belasting. Dat is geen eerlijke verdeling.

Wij willen dat waterschappen meer ruimte krijgen om tarieven aan te passen, zodat bedrijven een bijdrage leveren die beter past bij hun gebruik en profijt van het watersysteem.

8.3.7. Natuur verdient erkenning

Natuurgebieden leveren belangrijke waterdiensten: ze houden water vast, filteren en bufferen. Daarom pleiten wij voor een nultarief voor (erkende) natuurterreinen binnen de watersysteem-heffing.

8.3.8. Klimaatimpact meewegen in belastingen

We nemen klimaatimpact mee in hoe belastingen worden bepaald, bijvoorbeeld door uitstoot van CO_2, methaan en lachgas zwaarder mee te laten wegen. Activiteiten die leiden tot extra uitstoot via waterbeheer, zoals bemaling of slibverwerking, belasten we extra.

8.3.9. Inzicht in wat je betaalt en wat het oplevert

We maken zichtbaar waar belastinggeld vandaan komt en waaraan het wordt besteed. Inwoners en bedrijven zien wat hun bijdrage oplevert voor waterkwaliteit, klimaat en biodiversiteit.

8.3.10. Openheid over stijgende kosten

De opgaven zijn groot en vragen om duidelijke keuzes. In veel waterschappen zullen tarieven de komende jaren stijgen. In sommige gevallen kan dit zelfs oplopen tot een verdubbeling in vijf tot tien jaar.

Wij kiezen voor openheid:

- een transparante dialoog over kosten, baten en solidariteit
- duidelijke keuzes over de verdeling van lasten
- behoud van de autonomie van het waterschap

8.3.11. Investeren loont

Waterschappen investeren in energiebesparing en duurzame opwek. Die investeringen kosten geld, maar leveren ook opbrengsten op. Investeringen die zich op termijn terugverdienen, mogen niet worden tegengehouden door financiële regels. Waterschappen moeten ruimte houden om daarin te investeren.

8.3.12. Wie bouwt, draagt bij

Nieuwe woningbouw vraagt om aanpassingen in het watersysteem. Die kosten liggen nu vaak bij de belastingbetaler. Dat is niet eerlijk. Wie een wateropgave veroorzaakt, moet daaraan bijdragen. Gemeenten en projectontwikkelaars leveren daarom een bijdrage aan de wateropgave die verstedelijking met zich meebrengt.

8.3.13. Kennis en technologie hebben waarde

Waterschappen ontwikkelen voortdurend nieuwe kennis en technologie. Die kennis is ook buiten het waterschap van waarde.

Wij willen dat waterschappen, naast de eigen inzet voor onze maatschappelijke doelen, die waarde benutten door kennis en technologie om te zetten in producten en diensten, en daar actief een eerlijke vergoeding voor te vragen.

9. Waterbewustzijn en betrokkenheid in de samenleving

9.1. Water raakt iedereen

Water houdt zich niet aan grenzen. Het stroomt door steden en dorpen, door regio's en landen. Wat we vandaag doen, heeft direct gevolgen voor morgen.

Nederland ligt in de kwetsbare delta van Noordwest-Europa. Dat maakt ons gevoelig voor zeespiegelstijging, bodemdaling, verzilting, droogte en wateroverlast. Ook minder zichtbare problemen, zoals funderingsschade, nemen toe en raken inwoners direct.

Waterbeheer vraagt ook om betrokkenheid van inwoners, boeren en bedrijven. Alleen samen houden we het watersysteem toekomstbestendig.

9.2. Waterbewustzijn als voorwaarde

Zonder waterbewustzijn en waterbewust gedrag is goed waterbeheer niet mogelijk. Wie begrijpt hoe het watersysteem werkt en wat er op het spel staat, maakt andere keuzes in het dagelijks leven, in de inrichting van de ruimte en in de omgang met water.

Daarom maken wij zichtbaar wat water betekent en wat ons werk daaraan bijdraagt. We laten zien voor welke opgaven we staan, welke keuzes nodig zijn en wat dat betekent voor de leef-omgeving van mensen.

We zetten de educatieve rol van het waterschap via bijvoorbeeld rondleidingen, gastlessen voor scholen en lezingen krachtig voort en versterken deze, zodat jong en oud bewust leren omgaan met water, klimaat en leefomgeving.

9.3. Onze keuzes

9.3.1. Waterbewustzijn zichtbaar vergroten

We vergroten het waterbewustzijn door zichtbaar te maken wat we doen en waar we voor staan. We betrekken inwoners, maatschappelijke organisatie en bedrijven bij opgaven en dilemma's en maken duidelijk welke keuzes nodig zijn voor de toekomst.

We onderzoeken of we onze rivieren en beken een eigen juridische stem kunnen geven om betere bescherming af te dwingen tegen bijvoorbeeld vervuilingen.

9.3.2. Jongeren betrekken bij waterbeheer

We betrekken jongeren actief bij waterbeheer, bijvoorbeeld via onderwijs, stages, jongerenpanels en initiatieven zoals de jeugddijkgraaf. Zo maken we samen met jongeren beleid over hun toekomst.

9.3.3. Water en natuur toegankelijk maken

We maken water en natuur beter toegankelijk om recreatie en verwondering te bevorderen. Dit doen we voor iedereen want iedereen mag van water genieten. Iedereen moet daarvan kunnen genieten. Tegelijk spreken we iedereen aan op zorgvuldig gebruik van water, natuur en voorzieningen.

9.3.4. Watererfgoed zichtbaar maken

We maken watererfgoed en watergeschiedenis zichtbaar. Daarmee laten we zien hoe water-beheer Nederland heeft gevormd en versterken we het waterbewustzijn.

9.3.5. Samenwerken over grenzen heen

Water stopt niet bij landsgrenzen. We delen kennis en ervaring met waterorganisaties in andere landen en werken samen met internationale partners. We dragen bij aan herstel van waterinfrastructuur na natuurrampen of conflicten en versterken de samenwerking binnen Europa.

9.3.6. Ondersteunen bij subsidies en initiatieven

We helpen inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij het benutten van nationale en Europese subsidies die bijdragen aan waterdoelen. We ondersteunen initiatieven uit de samenleving met kennis, middelen en begeleiding.

9.3.7. Ruimte voor initiatieven uit de samenleving

We geven ruimte aan initiatieven van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Met instrumenten zoals Right to Challenge kunnen zij zelf taken en initiatieven in het waterbeheer oppakken. Ook steunen we initiatieven zoals Drinkable Rivers, een beweging die zich inzet om onze rivieren binnen een generatie weer zo schoon en gezond te maken dat je er direct uit kunt drinken.

Het waterschap ondersteunt en faciliteert initiatieven waarbij inwoners zelf de waterkwaliteit (zoals PFAS of medicijnresten) meten. We zorgen ervoor dat deze meetgegevens voor iedereen makkelijk te vinden en bekijken zijn. Op deze manier betrekken we inwoners actief bij ons werk én ontvangt het waterschap extra waardevolle informatie.

9.3.8. Funderingsschade aanpakken

Funderingsschade vormt een groeiend risico voor inwoners. We spreken het Rijk aan op haar verantwoordelijkheid en dragen als waterschap bij met kennis en maatregelen om schade te voorkomen en te beperken.

10. Sterke democratie in het waterschap

10.1. Democratie die werkt voor inwoners

Waterschappen nemen besluiten die direct invloed hebben op de leefomgeving van mensen. Daarom moet het bestuur democratisch, toegankelijk en herkenbaar zijn voor inwoners.

Inwoners moeten invloed hebben op de keuzes die worden gemaakt. We gaan het spreekrecht voor inwoners actiever promoten. Daarnaast maken we het mogelijk om tijdens vergaderingen ook in te kunnen spreken over onderwerpen die niet op de agenda staan.

Het waterschapsbestuur is zichtbaar, aanspreekbaar en legt verantwoording af over zijn besluiten.

10.2. Heldere rol in het openbaar bestuur

Waterschappen hebben een eigen, onmisbare rol in het waterbeheer. Die rol moet helder blijven.

We werken samen met gemeenten, provincies en het Rijk, maar voorkomen dat verantwoordelijkheden vervagen. Inwoners moeten weten wie waarvoor verantwoordelijk is en wie aanspreekbaar is.

10.3. Onze keuzes

10.3.1. Sterke democratie en eerlijke vertegenwoordiging

We versterken de democratische basis van het waterschap. Het bestuur moet een goede afspiegeling zijn van de samenleving.

Daarom zetten we in op:

- betere vertegenwoordiging van verschillende groepen in de samenleving
- het verlagen van drempels om mee te doen aan verkiezingen
- het vergroten van betrokkenheid van inwoners

Daarnaast versterken we de democratie binnen het waterschap, zodat besluiten beter aansluiten bij de samenleving.

10.3.2. Besluitvorming die zichtbaar en controleerbaar is

We laten zien hoe besluiten tot stand komen en welke afwegingen daarbij worden gemaakt. Inwoners moeten kunnen begrijpen wat er besloten wordt en waarom.

Het waterschap legt actief verantwoording af over keuzes en resultaten. Ook dragen we bij aan een doelmatig en doeltreffend bestuur door extra budget beschikbaar te stellen voor de rekenkamer van het waterschap.

10.3.3. Duidelijkheid over verantwoordelijkheden

We maken verantwoordelijkheden tussen overheden duidelijker. We voorkomen overlap en spreken elkaar aan op taken en bevoegdheden.
Voor inwoners is helder wie waarvoor verantwoordelijk is en waar zij terecht kunnen.

10.3.4. Duaal bestuur en heldere rolverdeling

We werken vanuit het principe van duaal bestuur. Het algemeen bestuur stelt kaders en controleert, het dagelijks bestuur voert uit. De ondersteuning van het algemeen bestuur organiseren we daarbij volgens een griffie-achtige werkwijze, zodat het bestuur onafhankelijk en optimaal wordt gefaciliteerd in zijn kaderstellende en controlerende rol. Een heldere rolverdeling versterkt de democratische legitimiteit, de controle op het bestuur en het vertrouwen in het waterschap.

10.3.5. Samenwerken zonder verantwoordelijkheid af te schuiven

We werken samen waar dat nodig is, maar houden de rol van het waterschap scherp. Samenwerking mag niet leiden tot het doorschuiven van verantwoordelijkheden.

10.3.6. Ruimte voor regionale keuzes

Waterschappen werken in verschillende gebieden met verschillende opgaven. Daarom geven we ruimte voor regionale keuzes, zolang de basis op orde is. Wanneer projecten mogelijkheden bieden voor meekoppelkansen van anderen, zoals de aanleg van een fietspad of de verfraaiing van de buitenruimte, zetten we ons actief in om die ruimte te bieden. Een concreet voorbeeld hiervan is de gebiedsontwikkeling rondom station Kampen, waar dijkversterking, bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit hand in hand gaan.

10.3.7. Een bestuur dat blijft vernieuwen

We blijven het waterschapsbestuur vernieuwen. Bij besluiten die onze leefomgeving en het watersysteem raken, organiseren we tijdige en zorgvuldige participatie met inwoners, bedrijven, natuurbeheerders en andere maatschappelijke organisaties. Daarbij benutten we nieuwe vormen van participatie en digitale mogelijkheden om inwoners beter te betrekken.

We investeren in kennis en kwaliteit, zodat het bestuur ook in de toekomst goed blijft functioneren.

11. Digitaal weerbare overheid

11.1. Digitale systemen zijn cruciaal voor waterbeheer

Waterschappen staan voor droge voeten en schoon water. Dat vraagt om betrouwbaar beheer van dijken, waterstanden en waterzuivering. Dit kan niet zonder digitale systemen en data.

De opgaven worden groter en complexer. Klimaatverandering vraagt om betere voorspellingen van extremen en hun effecten. Inwoners en bedrijven verwachten tijdige informatie en dienstverlening die aansluit op hun situatie. Ook belastingen en heffingen vragen om nauwkeurige en juridisch houdbare gegevens.

Digitale systemen en data zijn daarmee onmisbaar voor het functioneren van het waterschap.

11.2. Betrouwbaarheid en weerbaarheid als basis

De afhankelijkheid van digitale systemen groeit. Daarom investeren we niet alleen in innovatie, maar ook in betrouwbaarheid en weerbaarheid.

Systemen voor waterbeheer en zuivering moeten blijven functioneren, ook bij storingen, cyber-aanvallen of andere verstoringen. Daarvoor is sterke beveiliging nodig, met betrouwbare back-ups en voldoende kennis binnen de organisatie.

Digitale weerbaarheid is geen bijzaak, maar een voorwaarde om onze kerntaken veilig en continu uit te voeren.

11.3. Onze keuzes

11.3.1. Investeren in digitale weerbaarheid en data

We investeren stevig en met urgentie in een sterke digitale basis. Dat betekent dat we werken aan veilige, stabiele en betrouwbare systemen en digitale technologie optimaal benutten, bijvoorbeeld voor een meer datagedreven handhaving.

Digitale weerbaarheid is daarbij geen keuze. We sturen scherp op cyberveiligheid, kennisontwikkeling en het beheersen van digitale risico's. Het bestuur geeft actief invulling aan haar zorgplicht, onder meer door training en kennisontwikkeling.

11.3.2. Data beter benutten en samenwerken

We benutten data beter, ook in samenwerking met andere overheden en organisaties. Dat helpt bij planvorming, beheer en crisisbeheersing.

11.3.3. Aansluiten bij nationale digitalisering

We sluiten aan bij de Nederlandse Digitaliseringsstrategie en dragen actief bij aan verdere ontwikkeling.

11.3.4. Kritische systemen altijd beschikbaar

Gegevens en systemen die cruciaal zijn voor waterbeheer moeten altijd beschikbaar zijn. We borgen toegankelijkheid en continuïteit.

We houden rekening met kwetsbaarheden, zoals afhankelijkheid van elektriciteit, ICT en externe leveranciers.

11.3.5. Veilig inkopen en beheren

Bij de aanschaf en het beheer van systemen wegen we risico's van cyberaanvallen en sabotage nadrukkelijk mee. Veiligheid en betrouwbaarheid zijn leidend bij keuzes voor software en hardware.

11.3.6. Minder afhankelijkheid van kwetsbare systemen

We onderzoeken en verminderen de afhankelijkheid van niet-Europese leveranciers voor onze kritieke infrastructuur en stappen waar mogelijk over op betrouwbare Europese alternatieven.

11.3.7. Weerbaarheid centraal bij aanbestedingen

Bij aanbestedingen van cruciale systemen laten we weerbaarheid zwaar meewegen. Waar nodig verkennen we aanpassingen in regelgeving om dit beter te borgen.

11.3.8. Strategie voor digitale weerbaarheid

Waterschappen ontwikkelen een strategie voor digitale weerbaarheid. Daarmee brengen we kwetsbaarheden in beeld en bouwen we risico's stap voor stap af.

12. Contact en colofon

Contactgegevens

Website https://waternatuurlijkdodelta.nl

Nieuwsbrief https://waternatuurlijkdodelta.nl/nieuwsbrief/

E-mail info@waternatuurlijkdodelta.nl

Sociale media
- facebook.com/WNDODelta
- linkedin.com/company/water-natuurlijk-dodelta
- instagram.com/waternatuurlijk_dodelta/
- @waternatuurlijkdod.bsky.social
- @WaterNatuurlijkDODelta@mastodon.nl

Samenwerking

Water Natuurlijk is een zelfstandige partij in de waterschappen. D66, PRO en Volt komen in Drents Overijsselse Delta niet met een eigen lijst uit, maar hebben ervoor gekozen om steun te geven aan de groene en sociale stem van Water Natuurlijk.

Totstandkoming verkiezingsprogramma

Het verkiezingsprogramma 2027-2031 voor Water Natuurlijk Drents Overijsselse Delta is vastgesteld door de Regionale Ledenvergadering op 24 oktober 2026.

De basis hiervoor is het landelijke hoofdlijnenprogramma van Water Natuurlijk dat op 29 mei 2026 is vastgesteld door de landelijke Algemene Ledenvergadering. Een breed samengestelde regionale programmacommissie heeft dit aangevuld met specifieke regionale inhoudelijke thema's die expliciet genoemd zouden moeten worden of die op waterschap Drents Overijsselse Delta als organisatie van toepassing zijn.

We danken alle partijen, groene organisaties en inwoners die de programmacommissie hebben voorzien van input over regionale thema's en knelpunten.

Fotocredits

Voorpagina: Foto: Marleen Annema
Voorwoord: Esmée Pater. Foto: Ina Vrinssen
pagina 3: Jongeren nemen verantwoordelijkheid voor hun omgeving. Foto: Water Natuurlijk
pagina 4: Heikikker. Foto: Leander Broere
pagina 5: IJsseldijk bij Veecaten. Foto: Erik van der Kamp
pagina 6: Westerborkerstroom. Foto: Theo Rook
pagina 9: Onderzoek waterkwaliteit op locatie. Foto: Water Natuurlijk
pagina 10: Landschap bij Wateren, Drenthe. Foto: Marion Wichard
pagina 12: Waterverbruik. Foto: Water Natuurlijk
pagina 14: Zonnepanelen op het water. Foto: Water Natuurlijk
pagina 16: Het Vechtdal onder water. Foto: Leander Broere
pagina 19: Laboratorium. Foto: Michal Jarmoluk
pagina 20: Speuren naar leven onder water. Foto: Trudy van Es
pagina 21: Het hoogwaterkanon aan de dijk bij Blankenham. Foto: Wilfried Gerner
pagina 22: De havenkolk van Blokzijl. Foto: Trudy van Es
pagina 24: In de vergaderzaal van het waterschap. Foto: Marion Wichard
pagina 25: Gebouw van het Waterschap Drents Overijsselse Delta, Zwolle. Foto: Aniek Wierstra

Water Natuurlijk werkt aan een groene toekomst. Help mee en print dit document niet.

Stem 17 maart

Water Natuurlijk

Water Natuurlijk
Drents Overijsselse Delta